

Tana Kommune

postmottak@tana.kommune.no

Deres ref.: 2021/3590

Vår ref. 2024/30

Deatnu/ Tana. 29.02.2024

Saksbehandler:
Pierre Fagard
Tlf. 90 68 50 88

Høringsuttalelse fra Tanavassdragets fiskeforvaltning til oppstart av den interkommunal kystsonenplan for Gamvik, Tana, Berlevåg og Båtsfjord.

Planprogrammets målsetninger

Tanafjorden og omheng bærer preg av svært lite tyngre inngrep i både selve fjorden og på land omkring. Den brukes i dag aktivt av tradisjonelle fiskerinæring, inkl. sjølaksefiske. Tanafjorden starter ved utløpet av verdens viktigste vassdrag for atlantehavslaks, i én av svært få bevarte store elvedeltaer i Europa, med et unikt og mangfoldig fugleliv, som er avsatt som Ramsar område. Den fortsetter til større forekomster av kaldtvannskoral på ytre side. Fjorden og resten av planområdet er vandringshabitat og oppvekstområdet for laks, sjørøye og sjørret fra noen av landets viktigste vassdrag for artene (Tana-, Kongsfjord-, Syltefjord-, Risfjord-, Nervei-, Store Molvik, Langfjordelva, mfl.). Tanafjorden er i dag også unik, for å være det siste større fjordområde i Nord-Norge uten tilstedeværelse av akvakulturvirksomhet. Dette er blant noen av grunnene til at mesteparten av planområdet tidligere har blitt foreslått som marint verneområde (Rådgivende utvalg for marin verneplan 2004).

Planprogram for kystsonenplan bærer sterkt preg av å være målrettet for tilrettelegging av akvakulturvirksomhet. Noe som kommer tydelig frem mellom linjene: - «5.4 Risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS): Det vil bli utført en samlet vurdering av hele planområdets generelle risiko og sårbarhet. Dette gjennomføres kvalitativt og resultatet gjengis i et beskrivende format. Dette vil være nyttig med tanke på enkeltutredninger da det vil gi en pekepinn på planområdets totale bæreevne spesielt med tanke på å åpne for mer akvakultur». Eller – «... planen skal ha en overordnet konsekvensutredning av endringer for hele planområdet, og det skal gjøres konsekvensutredninger av eventuelle nye enkelttiltak. (! praksis betyr det i all hovedsak at innspill til akvakultur skal konsekvensutredes i planarbeidet)». Dette kommer også frem av mottakerliste der over halv parten av næringsaktører er representanter for akvakulturvirksomhet, samt av skjemaet for arealinnspill, som er mer eller mindre skreddersydd for oppdrettsaktører.

Det er svært beklagelig at et styrende interkommunalt planprogram i et område unikt i internasjonal sammenheng pga. miljøegenskaper og rikt på eksisterende kulturbaserte næringer, ønsker først og fremst etablering av virksomheter som er uforenlig med områdets egenskaper og aktiviteter.

Planens hovedmålsetting bør være å ivareta og beskytte eksisterende kulturbaserte næringer, som inkluderer laksefiske i både elver og sjø og dets naturgrunnlag.

Akvakultur

Tanafjorden er en nasjonal laksefjord, fra Russevik-Skarveneset til indre deler av fjorden, noe som innebærer at ingen oppdrett av laksefisk er tillatt i sjøen i det avsatte området. Tiltaket med etablering av nasjonal laksefjord virket tilfredsstillende når det gjaldt Tanavassdraget etter evalueringen fra 2018 (Hindar mfl. 2018), men siste vurderinger av genetisk integritet i Tana viser for første gang innblanding fra rømt oppdrettslaks i vassdraget (Diserud mfl. 2023). Dvs. at tiltaket alene ikke har klart å ivareta laksebestandene godt nok.

Sykdom, eller smittepress fra lakselus som stammer fra oppdrettsanlegg utenfor grenser av nasjonal laksefjord på laksebestandene fra Tanavassdraget, er tilnærmet ikke kartlagt, og kan ikke utelukkes som trusselsfaktorer.

Etablering av flere lakseoppdrettslokaliteter i planområdet i nærheten av den nasjonale laksefjorden innebærer en økning av trusselbildet som vi ikke kan akseptere, spesielt i en tid med katastrofale lave laks- og sjørøyebestander.

Kartlegging av vandringskorridorer for anadrome fiskearter slik foreslått i planprogrammet, bør være et minimumskrav ved planlegging av eventuelle akvakulturvirksomhet utenfor nasjonale laksefjorder i planområdet.

Effekten av torskeoppdrett på anadromfisk har manglende datagrunnlag, men kan tenkes å bidra til bla. spredning av ikke-artsspesifikke parasitter og patogener.

Selv om dette faller utenfor vårt forvaltningsfelt, kan det understrekes at torskeoppdrett innebærer potensielt store negative effekter på bestandene av villtorsk (Bjørn mfl. 2021), som kan karakteriseres som bunnpilaren for regionens kystøkonomi.

Som mulig vurderingsbehov foreslår planprogrammet undersøkelse av – «den samlede effekten av de konkrete arealforslagene i planen»?

Her må det påpekes at de samlede effektene fra oppdrettsanlegg som ligger utenfor planområdet (eks. spredning av lakselus, rømt oppdrettslaks, sykdom, m.m.), også utgjør en trussel på bestandene av laksefisk som befinner seg i planområdet. **En samlet vurdering bør dermed også ta hensyn til effektene fra akvakultur som ligger utenfor planområdet.**

Konsultasjonsrett

Etter Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold (Sameloven) §4 om konsultasjonsrett, sier § 4-4. *Konsultasjonsplikt for fylkeskommuner og kommuner at – «Fylkeskommuner og kommuner har plikt til å konsultere representanter for berørte samiske*

interesser i saker om lokale forskrifter og andre beslutninger eller tiltak som vil kunne påvirke samiske interesser direkte».

Tanavassdragets fiskeforvaltning er etablert etter bestemmelsene av *Forskrift om lokal forvaltning av fisk og fisket i Tanavassdraget*, med mål om – «*lokal forvaltning av fisk og fisket i Tanavassdraget, og å legge til rette for at forvaltningen av vassdraget sikrer fiskebestandene i Tana som naturgrunnlag for bosetting og for samisk kultur*». **Med et organ bestående av 9 representanter for lokale fiskere fra Tanavassdraget, kan vi anses som direkte representanter av samiske interesser og faller dermed under Sameloven §4 om konsultasjonsrett.** Dette spesielt når planen tilrettelegger for etablering av påvirkning som direkte kan inntreffe vårt forvaltningsområde, som f.eks. etablering av akvakulturvirksomhet i nærheten av beskyttelsesområdet for bestandene av anadromfisk i Tanavassdraget.

Følgende tilsvarende institusjoner på finsk side av Tanavassdraget kan anses å falle under samme konsultasjonsrett og bør dermed også inviteres ved konsultasjoner:

- **Samediggi/ Saamelaiskäräjät (Finsk Sametinget)**
- **Tenon kalatalousalue/ Deanu guolledoalloguovlu (Tana fiskeriområdene)**

Tanavassdragets fiskeforvaltning har over tid etablert et godt samarbeid med sjølaksefiskere som opererer i Tanafjorden og som er avhengig av samme ressursen som vi har ansvar for å forvalte. I den sammenheng ønsker vi hensyn til noe som kan anses som et kjerneelement i den lokale kystkultur, ivaretas i høyest grad. **Dvs. at planleggingen må sørge for å involvere sjølaksefiskerne kontinuerlig i prosessen, og på sikt ta høyde for at inngrep som kommer i konflikt, på fjernt eller nært, med deres aktivitet ikke skal forekomme.**

Organisasjoner som representerer sjølaksefiskernes interesser bør også ha tilgang til konsultasjoner.

Finsk deltakelse i medvirkningsprosess

Tanavassdraget er det viktigste vassdrag for produksjon av atlantehavslaks i verden. Tanavassdraget og dets fiskeressurser deles mellom to land; Norge og Finland. Kystsoneplan innebærer planlegging av aktiviteter som i høy grad kan komme i konflikt med levevilkår og dermed produksjon av atlantehavslaks og andre andromfisk i vassdraget, også på finsk side. Vi konstaterer at mottakerliste for høring av planprogram, innebærer kun én institusjon på finsk side; Utsjok kommune, som har tilnærmet ingen myndighet når det kommer til forvaltning av fisk i vassdraget.

Det hadde vært på sin plass at institusjoner på finsk side med ansvar for forvaltning av fiskebestandene i Tanavassdraget inviteres til å gi uttalelse og gis en tilsvarende høringsperiode.

Følgende institusjonene på finsk side har deltatt i forhandlinger av fiskereglene for Tanavassdraget iht. Tanaavtalen og kan dermed anses som hoved involvert og bør dermed inviteres til å gi uttalelse:

- **Maa- ja metsätalousministeriö (Finsk Landbruks- og skogsbruksdepartementet)**

- Ulkoministeriö (Finsk utenriksdepartementet)
- Samediggi/ Saamelaiskäräjät (Finsk Sametinget)
- Elinkeino-, Liikenne- ja ympäristökeskus (Senter for næringsliv, samferdsel og miljø)
- Tenon kalatalousalue/ Deanu guolledoalloguovlu (Tana fiskeriområdene)

Vannforskriften

Vi konstaterer med noe bekymring at lovgrunnlaget i planprogrammet fremstiller vannforskriften som et supplement av forurensningsloven. Vi vil understreke at vannforskriften er en innlemming i norsk lovverk av den viktigste internasjonale avtale i Europa for ivaretagelse av vannmiljøene (vanndirektivet) og bør dermed bli tatt hensyn til i aller høyeste grad i planprosessen.

Vi anmoder for at vannforskriftens rammer vektlegges i stor grad i planarbeidet.

Prosjektledelse og konsekvensutredning

Planprogrammet beskriver at prosjektledelse og planfaglig rådgiving i hovedsak vil bli satt ut til et eksternt firma. Det har dessverre, i praksis, vært en gjentakelse med ansettelse av mindre aktører med både lavere grad av kompetanse og en lei tendens til nedskrivning av naturverdier til fordel for næringsinteresser, som i dette tilfelle etter én av planens hovedmålsettinger er akvakulturvirksomhet.

Her vil vi råde på det sterkeste at anbudsrunde for ansettelse av et eksternt firma med ansvar for planfaglig rådgiving (bla. konsekvensutredning og ROS-analyse) legger vekt på anerkjente offentlige institusjoner, som kan sikre høy grad av kvalitet og objektivitet når det kommer til beskrivelse av naturverdiene.

En annen premissleverandør av kunnskap om marineressursenes tilstand, gyte-, vandring- og oppvekstområder, er kystfiskerne, inkl. sjølaksefiskere. Blant annet påpeker Naturmangfoldloven § 8 følgende: - «*Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet*».

Det er dermed viktig at planfaglig rådgivning har nødvendige kompetanser for at tradisjonell kunnskap fra kystfiskere og sjølaksefiskere blir ivaretatt.

Når det gjelder konsekvensutredning, foreslår planprogrammet følgende:

- «*KU skal ta utgangspunkt i relevant og tilgjengelig informasjon*».

(...)

- «*planen skal ha en overordnet konsekvensutredning av endringer for hele planområdet, og det skal gjøres konsekvensutredninger av eventuelle nye enkelttiltak. (I praksis betyr det i all hovedsak at innspill til akvakultur skal konsekvensutredes i planarbeidet)*».

(...)

- «*Når det gjelder konsekvensutredning av innspill til akvakultur er kravene mer formelle*».

Dette innebærer i praksis at ingen ny kunnskap er planlagt innhentet i planleggingsarbeid, med mindre akvakulturvirksomheter utpeker områder av interesse, der kun avgrensede lokale forhold blir undersøkt. **Fremgangsmåten med kystsonaplansarbeidet kan anses som grunnleggende feil; ettersom akvakulturvirksomheter foreslås å selv utpeke områdene av interesse og dermed selv utforme planområder. Dette på bakgrunn av manglende uavhengig kunnskapsgrunnlag.**

Enkelte marinundersøkelser har vært gjennomført i Tanafjord, i regi av Økokyst (Mannvik mfl. 2019) med formål om tilstandsklassifisering ift. vannforskriften og i forbindelse med vurdering av en eventuell åpning av fiske etter reker med bunntål (Søvik mfl. 2020), eller i regi av konsekvensutredninger bestilt av kystverket for vurdering av effektene av en planlagt mudring og dumping for å utbedre farleden inn til Elkem i Leirpollen (Sømme og Ruiten 2015). Utover det, kan ingen av undersøkelsene tilby en helhetlig kartlagt oversikt over marint biologisk mangfold, bunn- eller strømforholdene over området i sin helhet. Planprogrammet beskriver også selv – «*svært begrensende data på marint biologisk mangfold*».

I praksis er dessuten de fleste konsekvensutredninger til akvakulturvirksomhet tilnærmet verdiløs, ettersom disse blir utført av forurenser selv, eller innleide firmaer profilert for utførelse av KU til akvakultur, med utlevering av tilfredsstillende resultater for utbygger, for å sikre seg et videre godt samarbeid. Et eksempel blant mange, for å illustrere vår påstand, er [vurdering av behov for konsekvensutredning fra Mowi ASA](#) for etablering av akvakultur i Lebesby, der søker vurderte effekten av oppdrettsanlegg planlagt plassert mellom tre holmer med hekkekoloni av ærfugl, til å ha null effekt på ærfugl, ettersom fuglene ble i Artsdatabanken kun registrert på land!

Kunnskapsgrunnlaget er å anse som selve grunnpilaren for et godt planleggingsarbeid. Vi anbefaler dermed på det sterkeste igangsetting av en så detaljert som mulig marinkartlegging. Vi understreker at arbeidet bør utføres av en kompetent og uavhengig institusjon (eksempelvis Havforskningsinstituttet).

Vi fraråder på det sterkeste en praksis der utbyggerne selv utformer planområdet, med utpeking av tilfeldige områder, som tilfredsstillende først og fremst utbyggers egne interesser, med fravær av et helhetlig vurderingsgrunnlag.

Med hilsen

Sverre Kimo Persen
TF Leder

Hans-Erik Varsi
TF direktør

Referanser

Bjørn, P.A., Espeland, S.H., Glover, K., Grefsrud, E.L., Karlsbakk, E., Karlsen, Ø., Meeren, T.V.D., Moland, E., Myksvoll, M.S., Sandlund, N., Sæther B-S., Sætra, I.M., Svåsand, T. 2021. Kunnskapsgrunnlag for mulig påvirkning fra oppdrettstorsk og levendelagret torsk på villtorsk. Rapportserie: Rapport fra havforskningen 2021-22. 47 s.

Diserud, O.H., Hindar, K., Karlsson, S., Glover, K.A. & Skaala, Ø. 2023. Genetisk påvirkning av rømt oppdrettslaks på ville laksebestander – oppdatert status 2023. NINA Rapport 2393. Norsk institutt for naturforskning. 102 s.

Hindar, K., Diserud, O. H., Fiske, P., Karlsson, S., Bolstad, G. H., Foldvik, A., Wennevik, V., Bremset, G. og Rosten, C. 2018. Evaluering av nasjonale laksevasdrag og nasjonale laksefjorder: Rømt oppdrettslaks, genetisk innkryssing og bestandsstatus. NINA Rapport 1461. Norsk institutt for naturforskning. 60 s.

Mannvik, H-P., Christensen, G.N., Velvin, R., Aasen, A.T., Eikrem, W., Engesmo, A., Jensen, J., Bryntesen, T. 2019. ØKOKYST – Delprogram Barentshavet, Årsrapport 2018. Miljødirektoratet rapport M-1344. 48 s.

Rådgivende utvalg for marin verneplan. 2004. Råd til utforming av marin verneplan for marine beskyttede områder i Norge Endelig tilråding med forslag til referanseområder. Miljødirektoratet. 39 s.

Sømme, H.O.O., Ruiter, H.D. 2015. Kartlegging av marint miljø og vurdering av effekter av mudring og deponering. Rambøll miljørapport. 87 s.

Søvik, G., Nedreaas, K., Zimmermann, F., Husson, B., Strand, H.K., Jørgensen, L.L., Strand, M., Thangstad, T.H., Hansen A., Båtevik, T., Albretsen, J., Staby, A. 2020. Kartlegging av fjordøkosystemene i Tana- og Porsangerfjorden. Råd og kunnskapsbidrag fra Havforskningsinstituttet i forbindelse med vurdering av en eventuell åpning av direktefiske etter reker med bunntål i Tana- og Porsangerfjorden. Rapport fra Havforskningen nr. 2020-39. 140 s.